



AŞI PORTALI

Aşı Nedir, Nasıl Etki Eder?

İnsan ve hayvanlarda hastalık yapma yeteneğinde olan virüs, bakteri vb. mikropların hastalık yapma özelliklerinden arındırılarak ya da bazı mikropların salgıladığı toksinlerin etkileri ortadan kaldırılarak geliştirilen biyolojik ürünlere aşı denir. Aşı, insanları hastalıklardan ve hastalıkların neden olduğu sonuçlardan koruyabilmek için sağlam ve risk altındaki kişilere uygulanır. Vücut bu şekli ile kendisine zarar vermeyen mikrop ya da toksinleri tanır ve onlara karşı bir savunma geliştirir. Böylece gerçek mikropla karşılaştığında önceden geliştirilmiş savunma sistemi ile savaşır ve kişi hastalığa yakalanmaz. Bu kişi artık o hastalığa karşı bağışıktır. Oluşan bağışıklama genellikle ömür boyu vücutta kalır ve hastalık etkeni ile karşılaşınca onu etkisiz kılmak için savaşır.

Bağışıklama, aşıyla önlenabilir hastalıkların ve ölümlerin önlenmesi açısından en önemli toplum sağlığı müdahaleleri arasında yer almaktadır. Aşılanarak bağışık hale gelmiş bireylerin oluşturduğu toplumlarda hastalıklar, salgınlar görülmez.

Aşı nedir?

Aşı; kişinin belirli bir hastalığa karşı bağışıklık oluşturmasını sağlamak amacıyla bağışıklık sistemini uyararak kişiyi o hastalıktan koruyan biyolojik bir üründür. Aşılar genellikle iğne enjeksiyonları yoluyla uygulanır. Aşılar ağız veya burun yoluyla da kişiye verilebilir.

Aşı uygulanmasına aşılama denir.

Bağışıklama nedir?

Bağışıklama; kişinin aşılama yoluyla bir hastalığa karşı korunma sürecidir.

Neden aşı olunmalıdır?

Aşıların bulunmasıyla kişilerin bağışıklık sistemlerinde bazı bulaşıcı hastalıklara karşı dirençleri gelişmiştir. Aşı ile önlenabilir hastalıklar tehlikeli olabilir, bu hastalıklar sakatlık ya da ölümlerle sonuçlanabilir. Aşılar, çocuğunuzun ve sizin hastalığa karşı bağışıklığını güvenli bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olmak için vücudun doğal savunma sistemleriyle ortak çalışarak enfeksiyona yakalanma riskini azaltır.

Bakteriler veya virüsler gibi mikroplar vücudu girdiğinde, vücudumuzdaki hücrelere ve organlara saldırır ve çoğalırlar. Bu istila enfeksiyon olarak adlandırılır. Vücudumuzda bağışıklık sistemi enfeksiyonla savaşmak zorundadır. Enfeksiyonla savaştıktan sonra, vücudun gelecekte bu hastalığı tanımasına ve savaşmasına yardımcı olan bir grup hücre vardır. Bu hücrelerden bazıları "antikor" denen koruyucu madde üretir, bir kısmı ise vücuda giren ve çoğalan mikropları doğrudan yok eder.

Aşılar, bir enfeksiyonu taklit ederek bağışıklık geliştirmeye yardımcı olur, ancak bu "**taklit**" **enfeksiyon** hastalığa neden olmaz. Bunun yerine, bağışıklık sisteminin gerçek bir enfeksiyon oluştuğunda aynı tepkiyi geliştirmesine neden olur, böylece vücut gelecekte aşıyla önlenabilir hastalığı tanıyabilir ve savaşabilir. Bazen, bir aşı yapıldıktan sonra, **taklit enfeksiyon** ateş gibi küçük belirtilere neden olabilir. Bu gibi küçük belirtiler normaldir ve vücut bağışıklığını geliştiriyor demektir. Bağışıklama sayesinde dünyada her yıl 2-3 milyon ölüm önlenmektedir.

Yapılan aşılama çalışmaları sonucunda aşı ile önlenabilir hastalık hızlarında ciddi düşüşler yaşanmıştır. Özellikle 1924 -1944 yılları arasında büyük salgınlar ve ölümlere yol açmış olan çiçek hastalığı aşılama çalışmalarıyla 1977 yılından itibaren tamamen yok edilmiştir. Hastalık etkeni yok edildiğinden çiçek aşısı uygulamalarına da ihtiyaç kalmamış ve 1980 yılında ülkemizde ve tüm dünyada aşılama durdurulmuştur.

Yine çok önemli bir çocukluk çağı bulaşıcı hastalığı olan çocuk felci (poliomiyelit) hastalığına karşı dünya genelinde yaygın aşılama çalışmaları yapılmış ve hastalık yok edilme aşamasına getirilmiştir. 1988 yılında dünya genelinde 350.000 olan vaka sayısı 2017 yılında 22 vakaya kadar azaltılmıştır. Ülkemizde son çocuk felci vakası Kasım 1998 yılında görülmüş ve 19 yıldır çocuk felci vakamız bulunmamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından Avrupa Bölgesi Polio'dan Arındırılmış Bölge Sertifikası ile belgelendirilmiştir.

Ülkemizde kızamık vaka sayıları 2001 yılında 30.509 iken, etkili kızamık aşılması sonrası 2017 yılında vaka sayısı 84 ile sınırlı kalmıştır ve 2010 yılından itibaren SSPE vakalarında belirgin bir azalma görülmektedir. Bu da 2005 yılından itibaren kızamık aşılama oranlarının artması ve bunun sonucunda kızamık vakalarının azalması ile uyumludur.

Türkiye'de maternal (gebe, doğum yapan ve lohusa anne) ve neonatal (bir aydan küçük bebekler) tetanozun elimine edildiği 24 Nisan 2009 tarihinde DSÖ tarafından duyurulmuştur.

Ülkemizde 2004 yılından bu yana sadece 2011 yılında tek difteri ve ölüm vakası olup, bu vaka dışında vaka görülmemiştir.

Ülkemizde 2017 yılında ikisi ölümle sonuçlanan toplam 25 tetanoz vakası görülmüş olup, vakaların tamamının aşısız olduğu bilinmektedir.

1998 yılından beri uygulanmakta olan Hepatit B aşısı ile 25 yaşın altındaki nüfusumuzun tamamı bağışık hale getirilmiştir. Böylece Karaciğer kanseri, siroz, karaciğer yetmezliklerine yol açan hepatiti B hastalığına karşı çok iyi korunan bir nesil oluşturulmaktadır.

Etkin ve kapsayıcılığı yüksek aşılama çalışmaları sayesinde aşı ile önlenabilir hastalıklardan hepatit A-B, boğmaca, invaziv bakteriyel hastalıklardan pnömokok ve Hib'e bağlı gelişen menenjit, sepsis ve bakteriyemi, suçiçeği, kabakulak ve kızamıkçık vaka görülme sıklıkları oldukça azalmıştır.

Çocuk ve Bebeklerde Aşı Takvimi

Hastalık yapan mikroorganizmanın (virüs, bakteri) hastalık yapma etkisini ortadan kaldırarak ya da hastalık yapma etkisini zayıflatarak sağlam kişilere verilmesine aşı denir. Böylelikle kişi bu etkenle tekrar karşılaştığında hızlıca savunma oluşturacak, etkenin oluşturacağı hastalığı geçirmeyecek ya da zayıf atlatacaktır. Ülkemizde T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiş, bebeklik döneminden itibaren temel sağlık hizmeti olarak uygulanan bir aşı takvimi vardır. Yenidoğanın büyüme ve gelişmesi takip edilirken aşıları da düzenli olarak yapılır.

Ülkemizde ve Dünyada Çocuklarda Aşılamanın Hedefleri Nelerdir?

- 1 yaşına gelen çocukların en az %90' ının aşılınması,
- Yenidoğan tetanozun ortadan kaldırılması,
- Kızamık hastalığının ve bu hastalığa bağlı ölümlerin azaltılması,
- Çocuk felcinin yeryüzünden silinmesidir.

Aşılar Nasıl Etki Gösterir?

Aşılar içerdikleri zayıflatılmış ya da ölü mikroorganizmalarla bağışıklık sistemi yanıtını oluşturmaktadır. Aşılardan tam sonuç alınması için uygun yaşlarda ve uygun dozda yapılmaları gerekir.